

Verksamhetsplan 2023 för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Jordens Vänner, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen i Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, och Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har som syfte ”att verka för det på lång sikt miljö- och hälsomässigt bästa hanterandet av avfall från kärnteknisk verksamhet i Sverige”. MKG är konstituerad för ett långsiktigt arbete med kärnavfallsfrågor, d.v.s. frågor som rör mellanlagring eller långsiktig förvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.

MKG har sedan 2005 erhållit särskilt stöd för miljöorganisationers arbete med kärnavfallsfrågor. I februari 2023 meddelade regeringen att det särskilda stödet via statsbudgeten tas bort vid slutet av 2023. Därmed kommer föreningen att avveckla kansliet med personal under året.

Samtidigt som avvecklingen pågår kommer MKG att delta i prövningen av kärnbränsleförvaret när den återupptas i mark- och miljödomstolen till sommaren. Föreningen avvaktar även utgången av den begäran av rättsprövning av regeringens beslut om kärnbränsleförvaret som för närvarande prövas i Högsta förvaltningsdomstolen och är redo att följa upp domstolens beslut.

En viktig del av MKG:s verksamhet under året kommer att vara att undersöka och förbereda för möjligheten för miljöorganisationer att fortsatt delta i fortsatta prövningar av kärnbränsleförvaret som kommer att pågå under en lång tid.

MKG har genom åren arbetat i huvudsak med följande frågeställningar:

- följer och deltar i beslutsprocesser för mellanlagring och långsiktig förvaring av kärnavfall.
- följer och deltar i, från ett kärnavfallsperspektiv, beslutsprocesser som rör verksamheter som producerar eller kan komma att producera kärnavfall.
- följer och deltar i kunskapsuppbyggnad och forskning inom kärnavfallsområdet både nationellt och internationellt.
- följer och kommenterar juridiska, finansiella, etiska och beslutsprocessinriktade aspekter på hantering och långsiktig förvaring av kärnavfall.

- samarbetar och nätverkar med många olika intressenter både nationellt och internationellt.
- informerar om utvecklingen inom kärnavfallsområdet.

I och med att regeringen arbetar för att det ska byggas nya kärnkraftreaktorer finns det även behov av att analysera för hur det kan påverka den framtida svenska kärnavfallshantering.

I verksamhetsplanen nedan beskrivs föreningens planerade verksamhet under 2023 i separata avsnitt.

1. Föreningens organisation

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Jordens Vänner, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen i Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, samt Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har en styrelse med en representant från varje medlemsförening som väljs vid föreningens årsmöte. Styrelsen sammanträder 5-8 gånger per år, vissa möten sker som videokonferens och vissa beslut tas per capsulam.

Föreningen har haft ett kansli i Göteborg med två anställda, en kanslichef och en assistent/informatör. Assistenten/informatören avslutade sin anställning i slutet av 2022. Kanslichefen är uppsagt men kommer om tillräckliga medel erhålls att arbeta året ut med att avveckla kansliet, med att tillsammans med juridisk kompetens från Naturskyddsföreningen delta i den fortsatta prövningen av kärnbränsleförvaret i mark- och miljödomstolen, och med att undersöka och förbereda för möjligheten för föreningarna att följa den fortsatta stegvisa prövningen av kärnbränsleförvaret enligt kärntekniklagen.

MKG är som arbetsgivare medlem i Arbetsgivaralliansen och följer kollektivavtalet inom branschen "Ideella och Idéburna Organisationer".

Föreningen anlitar Nätverkstan för hantering av utbetalningar och bokföring. Föreningen använder Baker Tilly EMK som auktoriserade revisor av den ekonomiska redovisningen. Föreningen har även lekmannarevisorer för dess verksamhet.

Föreningens ordförande, vice ordförande och kanslichef tecknar firma två i förening.

2. Deltagande i besluts- och miljöprövningsprocesser

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna fortsätta bevaka och delta i de fortsatta prövningarna av kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt miljöbalken (M 1333-11) och till Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) enligt kärntekniklagen rörande ett kärnbränsleförvarssystem, med förvaret lokaliserat i Forsmark.

Regeringen har den 27 januari 2022 meddelat att ett tillåtighetsbeslut för kärnbränsleförvaret enligt miljöbalken och ett tillstånd enligt kärntekniklagen. MKG med ett flertal medlemsföreningar begärde i april rättsprövning av besluten hos Högsta förvaltningsdomstolen och ett beslut väntas våren 2023. Till sommaren

2023 kommer miljöprövningen av tillstånd med villkor påbörjas i mark-och miljödomstolen och en huvudförhandling kan eventuellt äga rum i höst. MKG kommer tillsammans med juridisk expertis från Naturskyddsföreningen delta i miljöprövningen enligt miljöbalken och yttra sig över det underlag som kärnavfallsbiologiet SKB förväntas skicka in till domstolen. MKG kommer även följa SSM:s fortsatta prövning enligt kärntekniklagen.

MKG avser även fortsätta delta i miljöprövningen av en tillbyggnation av markförvaret för mycket lågaktivt radioaktivt avfall vid Oskarshamns kärnkraftverk där en huvudförhandling är planerad till maj.

3. Följandet av och deltagande i kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet

MKG kommer fortsätta att följa den nationella och internationella kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet samtidigt som kansliets deltagande avvecklas under året.

Föreningen kommer att fortsätta ta fram saklig information om miljö- och hälsoeffekter vid hantering och förvaring av kärnavfall samt kommer att granska förslag och olika alternativ för nationell hantering och förvaring av kärnavfall. Viktiga frågeställningar är de som påverkar miljösäkerheten vid mellanlagring och förvaring samt de som kan vara av intresse för alternativredovisningar av metod och platsval.

I och med att regeringen arbetar för att det ska byggas nya kärnkraftreaktorer finns det behov av att även analysera för hur det kan påverka den framtida svenska kärnavfallshantering. Ny kärnkraft kan innebära nya former av kärnavfall och det finns olika förutsättningar för att finna möjlighet för mellanlagring och långsiktig förvaring av avfallet från ny kärnkraft.

Föreningen kommer att fortsätta granskningen av industrins forskningsarbete och av dess utveckling av säkerhetsanalyser för mellanlagring och förvaring av kärnavfall.

Föreningen kommer särskilt att fortsätta bevaka kunskapsutvecklingen rörande funktionen av de konstgjorda barriärerna av koppar och lera som ska garantera den långsiktiga miljösäkerheten i kärnkraftsindustrins KBS-metod.

Föreningen kommer att bevaka kunskapsutvecklingen vad gäller den alternativa metoden djupa borrhål samt bevaka utvecklingen vad gäller långsiktig övervakad lagring med så kallad "rolling stewardship", rullande förvaltning.

Föreningen har aktivt deltagit i det svenska och internationella arbetet med att förstå hur information om hantering, lagring och förvaring av kärnavfall på bästa sätt kan föras in i framtiden. Föreningen deltar i OECD/NEA:s arbete med "Information, Data and Knowledge Management (WP-IDKM)". Deltagandet kommer att avvecklas under 2023.

Föreningen kommer i mån av resurser och bedömt behov tillsammans med Naturskyddsföreningen att fortsätta arbetet med att förstå och granska frågeställningar som rör naturvärden i Forsmark.

4. Arbete med nationella forsknings- och utvecklingsfrågor

MKG arbetar med att analysera och påverka svensk forskning inom kärnavfallsområdet bland annat genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins forskningsprogram för hantering och förvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar (Fud).

5. Arbete med finansieringsfrågor

MKG arbetar med att analysera och påverka kärnavfallsfinansieringssystemet, bland annat genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins beräkning av framtida kostnader för hantering och förvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar. Under 2023 kommer MKG att delta i Riksgäldens remissarbete för kärnavfallsavgifter och finansiella säkerheter för 2024-2026.

6. Arbete med lagstiftningsfrågor

MKG kommer att följa regeringens arbete med att förnya kärntekniklagstiftningen. MKG kommer att arbeta för en förbättring av finansieringssystemet för stöd till miljöorganisationer för arbete med kärnavfallsfrågor.

7. Informera om kärnavfallsfrågor

MKG informerar om kärnavfallsfrågor via sin hemsida (<http://www.mkg.se>) och håller den uppdaterad. På hemsidan finns särskilda portaler för att kunna följa prövningarna av ansökningarna om förvaret för använt kärnbränsle och utbygganden av förvaret för kortlivat radioaktivt avfall SFR. Portalen för kärnbränsleförvarsprövningen kommer att löpande uppdateras under 2023, medan SFR-portalerna kommer att arkiveras.

Kanslichefen kommer i en mer begränsad omfattning kunna uppdatera hemsidan under året. Föreningen kommer att verka för att MKG:s hemsida kan finnas kvar även efter att kansliet avvecklas.

För att intresserade personer lättare ska kunna följa MKG:s arbete i prövningsprocessen är ambitionen att kanslichefen ska kunna ta fram 2 nyhetsbrev under 2023. Föreningen kommer dessutom att samarbeta med medlemsföreningarna för att sprida information i deras informationskanaler.

MKG kommer under 2023 att publicera två rapporter som på engelska och svenska sammanfattar det svenska kärnavfallssystemet och beskriver utvecklingen av den svenska miljöprövningen av kärnbränsleförvaret från samråd till regeringsbeslutet.

MKG kommer även att vid behov och om intresse finns informera om sitt och medlemsorganisationernas arbete lokalt i Östhammars och Oskarshamns kommuner.

Föreningen kommer vid behov under året att genomföra seminarier och andra kunskapsuppbyggande aktiviteter, både på nationell nivå och i kärnavfallskommunerna. Detta arbete kan genomföras i samarbete med andra aktörer.

8. Stöd till medlemsorganisationerna för deras informationsinsatser, kunskapsuppbyggnad och deltagande i prövningsprocesser

MKG ska stödja medlemsorganisationerna med underlag för deras arbete att informera i kärnavfallsfrågor.

Föreningen kommer även att stödja medlemsorganisationerna i deras egen kunskapsuppbyggnad i kärnavfallsfrågor, till exempel genom att finansiera deltagande i olika möten som rör kärnavfallsfrågor.

Föreningen kan även stödja medlemsföreningarnas deltagande i miljöprövningsprocesser, särskilt för att lyfta lokala miljöfrågeställningar.

9. Yttranden över remisser

MKG kommer att lämna yttranden över remisser som berör kärnavfallsfrågor.

10. Arbete med svensk, europeisk och internationell rapportering i kärnavfallsfrågor

MKG har följt det svenska arbetet med att ta fram underlag och rapportera till EU-kommissionen enligt kärnavfallsdirektivet (2011/70/EURATOM). Nästa rapportering sker 2024.

Föreningen har följt det svenska arbetet med att vart tredje år ta fram en rapport enligt internationella atomenergiorganet IAEA:s "Joint convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management" samt uppföljningen av rapporten inom IAEA. Nästa rapportering sker hösten 2023 och MKG kommer att publicera en nyhet om detta på hemsidan.

11. Analys och arbete för att förbättra den svenska modellen

MKG har sedan ett antal år tillbaka uppfattat att den svenska modellen för ansvarsfördelning och beslutsfattande i kärnavfallsfrågor har brister. Föreningen menar att dessa brister är en av orsakerna till att beslutsfattandet rörande förvaret för använt kärnbränsle inte utvecklats på ett optimalt sätt. Föreningen har fortlöpande analyserat hur den svenska modellen för arbete med kärnavfallsförvarsfrågor vad gäller öppenhet, rollfördelning och beslutsfattande kan förbättras.

Föreningen har även arbetat med att påverka utvecklingen av det svenska juridiska systemet för beslutsprocesser i kärnavfallsfrågor.

12. Internationell bevakning och internationellt arbete

Föreningen kommer under året att avveckla arbetet med att följa utvecklingen inom kärnavfallsområdet internationellt. Föreningen har genom åren haft kontakt med organisationer och experter utomlands för att diskutera frågeställningar i samband med att föreningen granskar förvarsansökningar och följt och deltagit i beslutsprocesser inom området.

MKG är medlem i ett europeiskt miljörelsenätverk, Nuclear Transparency Watch (NTW). Arbetet inom EU är till stora delar kopplat till implementeringen av EU:s kärnavfallsdirektiv (2011/70/Euratom), särskilt artikel 10 om insyn, det vill säga

information till och samråd med allmänheten och miljöorganisationer och inflytande på beslutsfattande. Arbetet inom NTW är ett bra sätt att förstå hur arbetet med kärnavfallsfrågor utvecklas inom EU. Föreningen kommer under året att avveckla engagemanget i NTW. [Lämna?]

MKG är medlem i SITEX_Network där europeiska strålsäkerhetsmyndigheter och deras forskningsorgan samarbetar i frågor som rör kärnavfall och kärnavfallsforskning. Arbete inom SITEX_Network är ett bra sätt att se hur denna verksamhet går till. Föreningen kommer under året att lämna SITEX_Network.

MKG är medlem i European Environmental Bureau (EEB) och stödjer organisationens arbete med kärnavfallsfrågor. Föreningen kommer under året att lämna EEB.

MKG deltar även genom kanslichefen i organisationerna International Nuclear Risk Assessment Group (INRAG) och International Panel on Fissile Materials (IPFM).

MKG deltar i EU-forskningsprogrammet inom kärnavfallsområdet benämnt EURAD, särskilt i projektet ROUTES. Deltagandet är ett bra sätt att ta del av den kunskap om kärnavfallsfrågor som tas fram inom EU. Föreningen kommer under året att avveckla detta arbete.

13. Föreningsutvecklingsarbete

MKG har löpande utvecklat det egna arbetet för en fortsatt effektiv användning av föreningens resurser för att uppnå föreningens syfte. Under 2023 kommer föreningen att avveckla kansliet och kanslichefen slutar. Föreningen kommer samtidigt att undersöka och förbereda för möjligheten för MKG och medlemsföreningarna att fortsatt delta i fortsatta prövningar av kärnbränsleförvaret som kommer att pågå under en lång tid.